

EĞİTİMDE TASARIM-BECERİ ATÖLYELERİ

Allah-u Teala'nın "El-Bari" sıfatı, yarattığı her varlığı birbirinden farklı özelliklerle yaratmasını ifade eder. Bu sebeple, her insan, kendine has fiziksel ve zihinsel özelliklerle dünyaya gelir. Eğitimin temel amacı, Allah'ın verdiği bu özelliklerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesidir.

İnsanın Doğuştan Gelen Özellikleri

Allah-u Teala sayılamayacak kadar çok varlık yarattığı gibi, yarattığı hiçbir varlık da birbirinin tam kopyası değildir. O'nun "El-Bari" sıfatı, bunu ifade eder:

"O, Allah'tır; her şeyi yaratandır. Yarattığını farklı farklı yaratan ve şekil verendir. En güzel isimler (sıfatlar) O'nundur. Göklerde ve yerde her şey, O'na boyun eğler. O üstündür, doğru kararlar verir." (Haşr 59/24)

Bu sebeple tüm insanların fiziksel ve zihinsel özellikleri birbirinden farklıdır. Genetik yapısı tamamen aynı olan tek yumurta ikizlerine bile "ikisi aynı kişidir" diyemeyiz.

İnsanı diğer insanlardan farklılaştıran özellikler, döllenmeden itibaren belirlenir:

"Allah onu hangi şeyden yarattı? Döllenmiş yumur-

tadan değil mi? Yarattı ve sonra ölçüsünü belirledi." (Abese 90/18-20)

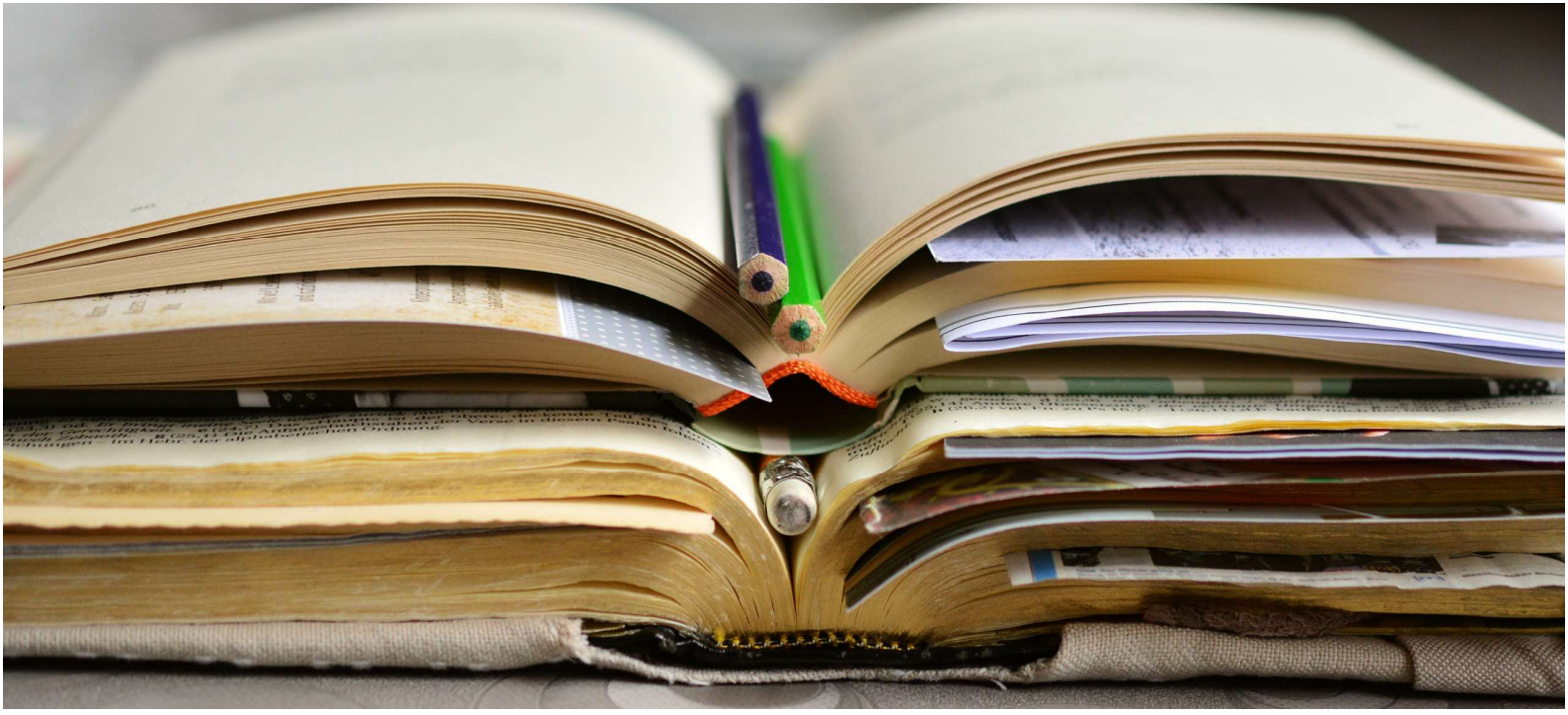
"Sizi, analarınızın rahminde, tercihiine göre biçimlendiren O'dur. O'ndan başka ilah yoktur. Daima üstün ve bütün kararları doğru olan O'dur." (Âl-i İmrân 3/6)

Yaşlanan ve öldükten sonra yerine geçecek olan kişilere güvenemeyen Zekeriya (a.s), tek çare olarak, Allah'tan misyonunu devam ettirecek özelliklere sahip bir çocuk yaratmasını istedi:

"Zekeriya, orada Rabbine dua etti: "Rabbim! Bana kendi katından temiz bir soy nasip et! Sen duamı dinlersin!" dedi." (Âl-i İmrân 3/38)

"Benden sonra yerime geçecek olanlardan endişeliyim. Eşim de kısır. Onun için bana, katından yerime geçecek (veli olacak) birini başışla. Hem bana, hem Yakup oğullarına mirasçı olsun. Rabbim! Onu beğenilen bir kişi yap." (Meryem 19/6)

Zekeriya'nın (a.s) duası kabul oldu ve bu özelliklere sahip Yahya (a.s) ve İsa (a.s) dünyaya geldi. Yahya (a.s) ile ilgili olarak:

“Ona katımızdan yumuşak huy ve gelişmeye uygun bir yapı verdik. O, kendini korurdu.” (Meryem 19/13)

İsa (a.s) ise daha yeni doğmuş bir bebekken Allah'ın ona anne karnında verdiği özellikleri saymıştı:

“(Allah) Bana, anama iyi evlat olacağım; zorba ve isyankar olmayacağım bir yapı verdi.” (Meryem 19/32)

Aslında sadece nebilere değil, bütün insanlara anne karnında güzel özellikler verilir:

“Biz insanı, en güzel donanımda yaratırız.” (Tîn 95/4)

Ama bu özellikler her ne kadar güzel olursa olsun, kişinin hayatının nasıl olacağını, dünya imtihanının nasıl sonuçlanacağını belirlemez. Belirleyici olan kişinin tercihleridir:

“Sonra (yaptığı yanlışlar yüzünden) onu aşağıların en aşağısına indiririz. İnanıp güvenen ve iyi işler yapanlar başkadır. Onlara tükenmeyecek ödül vardır.” (Tîn 95/5-6)

“Biz insanı, çok bileşenli döllemiş yumurtadan yarattık. Yıpratıcı bir imtihandan geçireceğimiz için onu dinleyen ve gören bir varlık haline getirdik. Ona doğru yolu gösterdik; ister görevini yapar, isterse o yolu görmezlikten gelir (kâfir olur).” (İnsan 76/2-3)

“Görmezlikten gelenler (kafirler), ister Ehl-i kitap-tan ister müşriklerden olsunlar, sürekli kalmak üzere Cehennem ateşine gireceklerdir. İşte onlar yaratılmışların en kötüleridir. İnanıp güvenen ve iyi işler yapanlar ise yaratılmışların en iyileridir.” (Beyyine 98/6-7)

Özelliklerin Açığa Çıkması

Allah tarafından her insana doğuştan bazı güzel özellikler verilse de yaşamda bu özelliklerin ortaya çıkmasının bir garantisi yoktur. Çünkü bu özelliklerin gelişmesi, kişinin çevresinden yeterli bilgi ve tecrübe edinmesine bağlıdır. Örneğin sağlıklı her bebek konuşmasını sağlayacak organların tamamıyla doğar. Ama bunların aktive olabilmesi için birkaç yıl boyunca çevresinden bilgi edinmesi gerekir. Yine bir insan müzik konusunda çok yetenekli olarak doğmuş olabilir ama hayatında hiç müzik aleti görmezse veya bu konuda bir eğitim almazsa bu yeteneği hiç açığa çıkarmayacak veya çok sınırlı kalacaktır.

Ne var ki insan, doğduğunda hiçbir bilgiye sahip değildir:

“Allah sizi analarınızın karnından çıkardığında hiçbir şey bilmiyordunuz...” (Nahl 16/78)

Bebeklerin ilk doğduklarında kendilerinde olan hiçbir özelliği kullanamamaları, en basit hayvanlardan bile daha aciz ve bakıma muhtaç olması bu sebeple olabilir.

Ama Allah, insanlara, anne karnındayken yüklediği ruh sayesinde, diğer varlıklarla kıyaslanamayacak derecede gelişmiş bilgi edinme özellikleri kazandırmıştır:

“...Ama size dinleme ve ileri görüşlü olma (basiret) özelliği ile gönüller vermişti. Belki görevlerinizi yerine getirirsiniz.” (Nahl 16/78)

“Sonra (organlarını tamamlamış) dengesini kurmuş ve ona ruhundan üflemiş; (böylece) size dinleme, ileri görüşlü olma (basiret) yeteneği ve gönüller vermiştir. (Bu yetenekleri) Ne kadar az değerlendiriyorsunuz!” (Secde 32/9)

Yukarıdaki ayette “ne kadar az değerlendiriyorsunuz” ifadesi geçtiğine göre bu özelliklerin var olması doğru kullanıldığı anlamına gelmez. Bunun için kişinin çaba göstermesi ve kendini geliştirmesi gerekir. Bu bağlamda, kişinin iyi bir eğitim alması, özelliklerinin açığa çıkmasını kolaylaştırabilir.

Eğitimin Rolü

Dünyanın genelinde uygulanan geleneksel okul sistemi ve öğretim anlayışı, harcanan büyük kaynaklara rağmen ne yazık ki insanlara bu konuda yardımcı olmamaktadır. Tam tersine, geleneksel eğitim sistemi, insanın yaratılışındaki güzel özelliklerin ortaya çıkarması için tasarlanmış görünmektedir. Eğitim, insanı güçlendirmek ve özgürleştirmek yerine zayıflatmak ve köleleştirmek için yani olması gerekenin tam tersi amaçla kullanılmaktadır. Dini kurumlarda ortaya çıkmış, öğretmenin bir tanrı, öğrencinin kul olduğu teokratik eğitim anlayışı, ismi ve şekli farklı olsa da bir şekilde hala sürdürülmektedir.

Batıda, orta çağdan itibaren bazı isimler bu gidişata dur demeye çalışmış ama tam manasıyla başarılı olamamışlardır. Commenius, Rousseau,

Pestalozzi, Froebel, Montessori, Dewey, Freire, Piaget, Ilich, Piaget ve Papert gibi fikir adamları bu konuda eleştiriler yapmış, bu kişilerin fikirleri kabul görmüş ama nedense sistemde devrim yapmak bir türlü mümkün olmamıştır. Doğu ve İslam dünyası ise batının güdümünde olduğu için çözümü batılılardan bekleminin dışında bir çözüm üretememektedir.

Ama son zamanlarda insanların eğitim alanında fitratlarına dönerek, çözümü kurumlardan beklemek yerine kendileri bulmaya çalışması bazı umut verici gelişmelere sebep olmuştur. Yeni teknolojik olanaklar da insanlara bu konuda yardımcı olmaktadır. Bu umut veren gelişmelerden biri okullarda üretim atölyelerinin eğitim amaçlı kullanılması eğilimidir.

Üretim Atölyelerinin Eğitim Amaçlı Kullanımı

Son yıllarda tüm dünyadaki eğitim kurumlarında gözlemlenen en baskın eğilimlerden biri, üretim atölyelerinin sadece mesleki eğitimde değil, tüm eğitim çalışmalarında bir öğrenme ortamı olarak kullanılmasının giderek yaygınlaşmasıdır. Bu tür atölyeler, “üretim atölyesi”, “maker atölyesi”, “maker alanı (makerspace)”, “tasarım ve beceri atölyesi”, “FabLab” ve benzeri isimlerle anılmaktadır.

Bu tür atölyelerin kurulmasıyla, öğrencilerin, yeni nesil tasarım ve üretim teknolojilerini, el becerilerini ve kodlamayı bir öğretmen rehberliğinde birleştirerek bir ürün ortaya çıkarmaları ve bu süreç sayesinde çeşitli bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır. Atölyelerde 3 Boyutlu yazıcılar, 3B tasarlama programları, lazer kesiciler, masaüstü CNC aygıtları, açık kaynaklı mikro denetleyiciler, robotik kitleri gibi görece yeni teknoloji ve araçlar bulunmakta olup, kodlamaya önem verilmekte ve bunun yanında tasarım, dikiş, nakış, örgü, marangozluk, lehim yapma, kağıt kesme, katlama, boyama gibi el becerileri de sıkça kullanılmaktadır.

Bu yaklaşımda eğitiminin rolü, önce-

den belirlenmiş bir müfredatı uygulamak değil, öğrencilerin kendi ilgi alanlarına yönelik ve gerçek hayata dair bir problemi çözecek projeler yapmalarını kolaylaştırmak ve onlara rehberlik etmektir.

Üretime dayalı eğitim anlayışı, öğrencilere kendilerini yaratıcı olarak ifade edebilecek ortamın, fırsatların ve araçların sunulması olarak tarif edilebilir. Bunlar sunulduğu taktirde öğrenci önce tasarlayan, sonra kendi kendine öğrenen, öğrendiğini ürün haline getiren, ürün haline getirdiğinin eksiklerini tamamlamak için tekrar tasarlayan olumlu bir döngü içerisine girmektedir. Böylece eğitimin temel amacı olan öğrencilere kendi özelliklerini ve yeteneklerini keşfetmesi ve tutkuyla kendini geliştirmeye devam etmesi sağlanmış olunur.

Bunun yanında iletişim, takım çalışması, akranlarına ve çevresine saygı, yaratıcılık, öğrenmeye açık olma, zorluklar karşısında yılmama gibi bilişsel olmayan beceriler olarak anılan becerilerin kazandırılması da kolaylaşır. Bu anlayışın bir diğer olumlu yanı da öğrencilerin teknolojinin sadece tüketicisi değil, üreticisi olmaya da teşvik edilmesidir. Bu eğitim anlayışında, öğrenciler, önceden "kapalı kutu" olarak görülen sistemlerin nasıl çalıştığını analiz etmeye, bozulan bir ürünün yenisini almak yerine tamir etmeye, hazır malzemeler kullanmak yerine ikinci el veya atıl malzemelerin değerlendirilmesine özendirilir.

MEB 2023 Eğitim Vizyonunda Tasarım-Beceri Atölyeleri

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23 Ekim 2018'de yayınladığı 2023 Eğitim Vizyonu'nda, tüm kademelerdeki okullarda "Tasarım-Beceri Atölyeleri" kurulacağı ilan edilmiştir. Hazırlanan vizyon belgesinde, bu atölyelerde bilmekten çok tasarlayanın, yapmanın, üretmenin öne çıkacağı ve bu atölyelerin problem çözme, eleştirel düşünme, üretkenlik, takım çalışması ve çoklu okuryazarlık becerilerinin kazandırılacağı somut mekanlar olması hedeflendiği ifade edilmiştir.

Vizyon belgesinden alıntılarsak:

İlkokuldan başlayarak tüm öğretim kademelerinde okullara çocukların sahip oldukları yetenek kümeleriyle

ilişkilendirilmiş becerilerin uygulama düzeyinde kazandırılabilmesi için "Tasarım-Beceri Atölyeleri" kurulacaktır. Bu atölyelerdeki etkinlikler bilim, sanat, spor ve kültür odaklı yapılandırılacaktır. Tasarım-Beceri Atölyeleri ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde ortak bir amaç doğrultusunda tasarlanmış, çocuğun özellikle elini kullanmasını önemseyen, mesleklerle ilişkilendirilmiş işlikler olacaktır. Çocuklar soru çözme, konu anlatımı gibi bir eğitim anlayışından üretimi, yapmayı, etkileşimi, derinleşmeyi öne çıkaran bir müfredat anlayışına yönelecektir.

Yine yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonunda, özel yetenekli öğrencilere hitap eden Bilim ve Sanat Merkezleri'nin (BİLSEM) tüm okullardaki tasarım ve beceri atölyeleriyle ilişkilendirilerek yeniden yapılandırılması, okul bahçelerinin tasarım ve beceri atölyeleriyle bağlantılı olarak yeniden tasarlanması ve tasarım beceri atölyelerinde ulusal standartların belirlenmesi gibi hedefler de yer almaktadır.

Değerlendirme

Tasarım-beceri atölyelerinin hayata geçirilebilmesi için fiziksel ortamların hazırlanması, araç-gereç-donanım-sarf malzemesi temini, içerik geliştirilmesi ve öğretmen yeterliliklerinin iyileştirilmesi alanlarında yüksek maliyetli yatırımlar yapılacaktır. Eğitim sisteminde özlenen değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için önemli bir fırsat olan tasarım-beceri atölyelerinin, amacına ulaşabilmesi için bilimsel verilere göre tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Eğitimde teknoloji entegrasyonu kapsamında değerlendirilebilecek bu girişim, geçmişte akıllara okullarda bilgisayar sınıfları kurulması ve FATİH projesi bünyesinde dersliklerde akıllı tahta kurulumu ve öğrencilere tablet dağıtılması vakalarını akla getirmektedir. Bu girişimlerde yaşanan olumsuz tecrübelerin tekrarlanmaması için bu eğitim ortamlarının bilimsel, etkin ve sürdürülebilir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bu yapılmadığı taktirde okulların ve öğretmenlerin eğitim teknolojisi sektörünün güdümüne girmesi, kaynakların israf olması, okulların birer teknoloji çöplüğüne dönmesi gibi risklerle karşı karşıya kalınacaktır.